

VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE

Asia Lausunto verotusmenettelystä annetun lain ym. muuttamisesta
VM077:00/2012

Antaja Rakennusliitto ry, Helsinki, II puheenjohtaja varatuomari Kyösti Suokas

Pyydettyinä lausuntona esitämme kunnioittaen seuraavaa:

Lakiesitykset ovat pääsääntöisesti tarpeellisia ja perusteltuja. Rakennusliitto on ollut mukana lainvalmistelun taustatyössä ja pitää esitettyä lopputulosta tässä vaiheessa tasapainoisena valvonnan tehokkuuden ja hallinnollisen taakan välillä. Yhdessä kohdassa valmistelutyö on kuitenkin ajautunut täysin harhapoluille. Veroviranomaisille esitetään oikeutta määrätä yksittäisille rakennusosalalla työskenteleville työntekijöille ja toimihenkilöille 2000 euron rikemaksu veronumeron sisältävän tunnisteiden käyttämättä jättämisestä.

Taustaa

Kuten esityksen perusteluissa todetaan, tiedonantovelvollisuudesta on käyty yksityiskohtaisia neuvotteluja Verohallinnon ja Rakennusteollisuus RT:n välillä. Näistä keskusteluista Rakennusliitto, jonka aloitteesta koko veronumeroon liittyvä lainsäädäntötyö lähti käyntiin, on ollut sivussa.

Työnantajapuolen, myös Rakennusteollisuus RT:n, perinteisenä tavoitteena on ollut siirtää työelämässä vastuuta työnantajilta työntekijöille. Tämä on tullut usein esille työturvallisuuteen liittyvissä asioissa, kun työntekijöille on vaadittu korostunutta vastuuta työturvallisuusmääräysten rikkomisesta.

Työsuojelusta vastaavat viranomaiset ovat olleet johdonmukaisia siinä, että työntekijöille ei voi siirtää työnantajien vastuita. Viime kädessä työntekijät ovat aina työssään työnantajan direktiovallan alaisena eivätkä voi itse ratkaisevasti vaikuttaa siihen, miten työnsä suorittavat. Lisäksi esimerkiksi henkilökohtaisten työhön liittyvien suojavälineiden käyttämättä jättämisestä saattaa työntekijälle seurata työpaikan menetys ja tapaturman sattuessa vakuutuskorvausten aleneminen tai niiden kokonaan epääminen. Mitkään lisärangaistukset eivät enää ole tarpeellisia.

Nyt valtiovarainministeriön virkamiehet eduskunnan valtiovarainvaliokunnan ilmeisen vähäisellä pohjatyöllä syntyneeseen kannanottoon tukeutuen esittävät rakennustyömaalla työskentelevälle henkilölle, siis työntekijälle ja toimihenkilölle, summaarista huikean suurta henkilökohtaista rikemaksua tunnistekortin käytön

laiminlyömisestä. Tämä olisi täysin ainutlaatuinen tapaus suomalaisessa työelämässä ja tuskin löytäisi vertaistaan edes muualta Euroopasta.

Ulkomaiset työntekijät

Koko veronumerohankkeen perimmäisenä tavoitteena on ollut saada myös ulkomaiset rakennusalan työntekijät verovalvonnan piiriin. Henkilöön kohdistuva rikemaksu edistäisi tätä tarkoitusta erittäin huonosti.

Ulkomailta lähetetyt rakennustyöntekijät ovat yleensä käytännössä vuokratyöntekijöitä ja täysin alisteisessa asemassa työnantajiinsa tai työvoiman välittäjiin nähden. Useimmat eivät puhu edes auttavasti mitään muuta kieltä kuin omaa äidinkieltään. Miten tällaisia työntekijöitä voidaan rangaista siitä, että heillä ei ole tunnistekorttia rinnassa, jos työnantaja tai työvoiman välittäjä ei ole asiasta heille kertonut ja korttia rintaan vaatinut. Lisäisikö työnantajien vastuuta se, että rangaistus laiminlyönnistä kohdistuisikin työntekijään.

Miten rangaistusmaksu ulkomaisilta työntekijöiltä perittäisiin. Verottaja perii maksujaan vain veronkantomenettelyssä, joka tapahtuu aina pitkän ajan kuluttua jälkikäteen. Olisiko minkään veronluonteisen maksun periminen mahdollista, jos työntekijät eivät olisi Suomessa verovelvollisia? Olisiko tällainen suomalaisen veroviranomaisen rikemaksu ylipäättänsä pakkoperittävissä toisessa maassa? Onko edes realistista ajatella, että tällaisia maksuja yritettäisiin käytännössä periä työntekijöiltä, jotka ovat jo poistuneet Suomesta?

Suomessa asuvat työntekijät

Käytännössä rikemaksut tulisivat mitä ilmeisimmin kohdistumaan vain suomalaisiin ja Suomessa pysyvästi asuviin rakennusalan työntekijöihin ja toimihenkilöihin. Heihin maksu voitaisiin selkeästi kohdistaa ja tarvittaessa pakkoperiä. Tämä muodostaisi ongelman yleisen työntekijöiden tasavertaisen kohtelun periaatteen kannalta ja kääntäisi pääläelleen koko veronumerolainsäädännön alkuperäisen tarkoituksen.

Rakennustyömailla tunnistekortin käyttöä laiminlyövät nyt yleisimmin pienillä työmailla työskentelevät työntekijät ja toimihenkilöt, jotka jo entuudestaan tuntevat kaikki toisensa ja kokevat sen takia tunnisteet turhiksi. On toki äärimmäisen tärkeää, että nämäkin rakennustyömailla työskentelevät henkilöt ryhtyvät käyttämään tunnistekorttia. Suunnitellun rikemaksun todennäköisin kohde olisi kuitenkin mitä ilmeisimmin tavallinen veronsa maksava ja tutussa porukassa työskentelevä Suomessa asuva työntekijä tai toimihenkilö.

Eri alojen työntekijöiden tasavertainen kohtelu

Harmaata taloutta esiintyy muillakin aloilla kuin rakennusalalla. Lainsäädäntö ei kuitenkaan velvoita minkään muun alan työntekijöitä pitämään näkyvillä veronumerolla varustettua kuvallista tunnistetta. Kaikille pimeää työtä tekeville löytyy ammattialasta riippumatta seuraamuksia rikos- ja verolaeista. Muiden kuin rakennusalan työntekijöille ei ole silti edes suunnitteilla lisärangaistuksia nykyolainsäädännön lisäksi.

Rakennusliitto on ollut aktiivisesti mukana harmaan talouden torjunnassa ja pannut alulle koko veronumeroon liittyvän lainsäädäntöhankkeen. Olemme myös hyväksyneet, että velvoite pitää veronumerolla varustettua kuvallista tunnistetta asettaa rakennusalan työntekijät täysin poikkeukselliseen asemaan muiden alojen työntekijöihin nähden. Missään vaiheessa emme ole kuitenkaan hyväksyneet emmekä tule hyväksymään, että viranomaiset voisivat määrätä rakennusalan kovennettujen valvontamääräysten rikkomisesta sellaisia erityisrangaistuksia alan työntekijöille, jotka eivät edes teoriassa voi kohdata muiden alojen ammattinsa mukaista työtä tekeviä työntekijöitä. Työoikeuden keskeisin periaate on tasavertainen kohtelu, eikä tästä periaatteesta voi poiketa vain sillä perusteella, että joku työskentelee rakennustyömaalla.

Olemassa olevat valvontakeinot

Valtiovarainministeriön esityksessä sivulla 8 todetaan omakotitalorakentajien kohdalla seuraavaa: *”Käyttönoton kieltäminen olisi varsin tehokas keino motivoida rakennuttajaa ilmiantamaan mahdollisia harmaan talouden toimijoita. Takavarikon kaltainen painostuskeino tämän tavoitteen saavuttamiseksi olisi kuitenkin kohtuuttoman ankara ja olisi ilmeisesti perusoikeusnäkökulmasta kestävä, siihenkin nähden, että käytettävissä on myös muita valvontakeinoja”*.

Esityksen laatineilla virkamiehillä riittää empatiaa omakotitalorakentajien perusoikeuksia kohtaan, vaikka kokemuksemme mukaan yksityishenkilöt usein täysin tietoisesti käyttävät pimeää työvoimaa ja urakoitsijoita.

Työntekijöiden perusoikeuksille ei tällaista ymmärtämystä esityksestä löydy, vaikka työntekijöihin voidaan jo nyt kohdistaa paljon tehokkaampia valvontakeinoja kuin omakotitalorakentajiin. Työntekijä ei pääse edes työmaalle ilman tunnistekorttia. Ilman tunnistekorttia työskentelevä poistetaan työmaalta. Niskoitteleva työntekijä saa lopputilin, jos ei suostu pitämään näkyvillä korttia.

Toisen tunnistekorttia käyttäville tai kortteja väärentäville löytyy myös rangaistusmääräykset rikoslaista. Rikoslain yksityishenkilöille määrättävät rangaistukset kuitenkin edellyttävät, että asiat tutkitaan ja saatetaan viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tätä voitaneen pitää oikeusvaltion keskeisenä periaatteena.

Nyt esitetty viranomaisen oman harkintaan perustuva 2000 euron rangaistusmaksu on jo suuruudeltaan täysin absurdi. Oikeuskäytännössä vakavaan työsuojelurikkomukseen ja jopa kuolemantuottamukseen syyllistynyt työnantaja saa harvoin vastaavan suuruisen sakkorangaistuksen. Nyt rangaistus voitaisiin lakiesityksen mukaan määrätä yksittäiselle tunnistekorttinsa pukuhuoneen lattialle pudottaneelle työntekijälle tai toimihenkilölle. Jopa täysin kielitaidottomalle ulkomaalaiselle, joka ei ole koskaan tunnistekortista kuullutkaan.

Mahdollisuus valittaa rikemaksusta olisi täysin merkityksetön, kun rikemaksun määräämiseen oikeuttava teonkuvaus täytyisi jo sillä, että tunniste puuttuu näkyviltä. Rangaistuksen omaisen rikemaksun määrääminen ja suuruus jäisi täysin riippumaan verovirkamiehen harkinnasta. Lakiesitys mahdollistaisi antamaan jopa suuremman rikemaksun kuin mikä on työntekijän ansaitsema palkka. Huikea uudistus

suomalaiseen rangaistuskäytäntöön, jossa perinteisesti päiväsakot määrätään henkilön tulotason mukaan.

Jatkotoimenpiteet

Tulemme vastustamaan esitettyä rikemaksua kaikin käytössämme olevin Suomen oikeusjärjestelmän mahdollistamin keinoin. Jos nämä eivät riitä, pyrimme kumoamaan rikemaksun kansainvälisellä, ainakin Euroopan unionin tasolla.

Harmaan talouden torjunnassa on nyt otettu hyviä ja kerrankin konkreettisia askeleita eteenpäin ja valtiovarainministeriön esitys on muilta osin hyvä. Jotta tärkeä lainsäädäntötyö saataisiin mahdollisimman pikaisesti käyntiin toivomme, että huonosti harkittu rikemaksukohta poistettaisiin esityksestä